

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 246/15

KLAGER: Advokat Lars Winsvold pva Komsa sjakkklubb ved styreleder Ole Petter Haugen og styremedlem Steinar Hardersen mot Finnmark Dagblad

ADRESSE:

PUBLIKASJON: Finnmark Dagblad (nett og papir)

PUBLISERINGSDATO: 20. og 21.02.2015

STOFFOMRÅDE: Foreningsliv

SJANGER: Nyhetsartikler (nett og papir)

SØKERSTIKKORD: Tittelbruk, bildebruk, saklighet og omtanke, samtidig imøtegåelse

REGISTRERT: 20.08.2015

BEHANDLET I PFU: 21.09.2015

BEHANDLINGSTID: 31 dager

KLAGEGRUPPE: Organisasjon (advokatklage)

PFU-KONKLUSJON:

HENVISNING VVPL.:

OMTALE/ANONYM.:

MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Finnmark Dagblad publiserte **fredag 20. februar 2015** en nettartikkel med tittelen «**Drakk og reiste bort grasrot-penger**», og ingressen:

«Komsa sjakkklubb med syv medlemmer har drukket øl og reist til Las Palmas på tippernes regning for sekssifrede beløp. Nå er de utestengt fra Grasrotandelen.»

Brødteksten startet slik:

«Komsa sjakkklubb er utestengt i tre år fra grasrot-ordningen til Norsk Tipping. Årsaken er at sjakkklubben ikke har dokumentert tilstrekkelig grad av frivillig innsats. «Ut fra innsendt dokumentasjon, finner vi at grasrotmidlene i hovedsak er brukt til å finansiere aktivitet for en lukket krets», skriver Lotteritilsynet i sitt vedtak.»

Under mellomtittelen «**Betalt for undervisning**»:

«Klubben har tatt godt vare på sine medlemmer. Foreningen har syv betalende medlemmer som har bidratt med kontingent. De hadde 223.799 kroner i inntekter i

2013, der medlemskontingenten utgjorde 3.600 kroner, grasrotmidler 233.799 kroner og renteinntekter på 42.386 kroner.

Klubben har imidlertid hatt store utgifter. Medlem Steinar Hardersen fikk blant annet utbetalt kroner 38.980 kroner for «planlegging og undervisning ved Saga skole». – Steinar har ytt mye gjennom årene, men det var kanskje feil at han fikk så mye på en gang, sier leder i klubben Ole Petter Haugen. – Dette er oppgjør for mange års arbeid hvor jeg har drevet profesjonell sjakkundervisning. Jeg har gjort fagarbeid som pedagog. Her har Lotteritilsynet brukt dette for det det er verdt for å ta oss. Hadde jeg visst at det bilaget hadde havnet hos Lotteritilsynet, hadde jeg ført det helt annerledes, sier Hardersen. – Tar du den vinklingen det høres ut som, så legger jeg på, er den klare beskjeden fra Hardersen når han får spørsmål om klubbens aktiviteter og dyre reiser og middager. Han gjør det klart han ikke svarer på spørsmålene som gjelder klubben da han ikke sitter i styret.»

Under mellomtittelen «Dyrt på Steakers» stod det:

«Hardersen leverte imidlertid en reiseregning på kroner 19.162 etter NNM i sjakk. Her var det blant annet taxi, kjøregodtgjørelser og god servering. Blant annet gikk det kroner 10.500 på Steakers i Tromsø. – Dette er utlegg jeg har hatt og det gjelder ikke bare meg, sier Hardersen.

Han ble imidlertid slått av Ole Petter Haugen som presenterte en regning for NNM for lag på 30.470,31 kroner. Det ligger også en regning fra Skarven på kroner 1.140 i bilagene for øl og bacalao, denne er ikke knyttet til noen bestemte personer. – Ja, vi lå ikke i telt under en bru, sier Hardersen tørt når han konfronteres med dette.»

Under mellomtittelen «Kos på Las Palmas» stod det:

«Klubben reiste også på treningsleir til Las Palmas. Dette kostet 115.509 kroner.

Hotelloppholdet alene kom på 53.890. – Man må ta inn i betraktningen at vi er en klubb som har hatt god økonomi gjennom mange år, mener leder Haugen.

– Forstår du om idrettslag reagerer på at dere reiser og koser dere for penger som de trenger til frivillig arbeid? – Det trenger jeg vel ikke å kommentere, svarer Haugen.

– Er det ikke våre penger, er svaret fra Hardersen på samme spørsmål. – Hvordan har dere klart å få så mange givere som gir dere grasrotmidler? – Det er vel stor interesse for sjakk, svarer Haugen. – Dere har jo utgiftsført blant annet øl og dyre restaurantbesøk. Er dette riktig bruk av grasrotmidler? – Det er naturlig med øl eller vin til maten. Det bruker man til en bedre middag i enhver sammenheng, svarer Haugen. Han varsler at det blir magrere tider fremover for klubben. – Vi har ikke hatt generalforsamling, men vi vil legge oss på et beskjedent nivå, sier Haugen. Han bekrefter at klubben ikke kommer til å klage på vedtaket fra Lotteritilsynet om utestengelse.»

Under mellomtittelen «Tatt i stikkprøve»:

«Saksbehandler Berit Hovland i Lotteri- og stiftelsestilsynet har ikke så mange slike saker i løpet av året, og denne aktuelle saken ble avdekket i en stikkprøve.

– Vi mener dette er misbruk av midler. Dette har lite med frivillighet å gjøre. Så det var en veldig enkel sak for oss, forteller Hovland, som legger til at denne typen grasrotmottakere sjanser på og ikke bli tatt i kontroll. – Det er litt gutteklubben grei, hvor det er grupper på 10–12 stykker som har det bra i lag. De bruker penger på mye annet. Penger som skulle gått til positive ringvirkninger i lokalsamfunnet.»

Dagen etter, **lørdag 21. februar 2015**, ble tilsvarende artikkel publisert i papiravisen. Saken var hovedoppslag. Tittelen på forsiden var:

«Slik brukte syv personer over 200.000 kroner i grasrotmidler:

- Reiste til Las Palmas**
- Spiste dyre middager**
- Drakk øl»**

Tittelen ble presentert sammen med et større bilde av styremedlem Steinar Hardersen. Henvisningsteksten:

«Steinar Hardersen og de andre i Komsa sjakkklubb har levde herrens glade dager med midler fra norsk tipping.»

Tittelen inne i avisen (s 10) var **«DRAKK OG REISTE BORT GRASROTPENGER»**. Også inni avisen var det et større bilde av Steinar Hardersen stående utenfor kiosken «Bobbo». Bildeteksten:

«GODT BETALT: Steinar Hardersen fikk utbetalt kroner 38.980 for «planlegging og undervisning ved Saga skole». Selv fastholder han dette gjelder en betydelig innsats fra ham selv som dyktig pedagog gjennom mange år.»

KLAGEN:

Klager er både Komsa sjakkklubb ved styreleder Ole Petter Haugen, og et av medlemmene Steinar Hardersen. De klager ved hjelp av advokat. Klagen er altså todelt, og gjelder både omtalen av klubben med alle styremedlemmer og medlemmer som sådan, og eksponeringen av personen Steinar Hardersen med hans næringsvirksomhet.

Det er de første oppslagene på nett og papir, den 20. og 21. februar, det reageres på. Det vises til oppfølgende artikler den 24. og 25 februar som er delvis korrigerende, hvor også redaktøren beklager bildebruk (arkivfoto), men ifølge klager veier ikke dette opp for det opprinnelige overtrampet som for klager har vært sterkt belastende. Så belastende at de også i ettertid har valgt å klage på tilsynets vedtak, da de reagerer på en del av tilsynets uttalelser i artikkelen.

Det anføres innledningsvis at avisen måtte kunne omtale selve saken, da vedtaket om utestengelse hadde allmenn interesse. Men det reageres på måten saken er presentert på. Det anføres manglende grunnlag for påstander, og manglende gjengivelse av uttalelser fra de omtalte - og mangelfull undersøkelse av faktum. Klager skriver at i forkant av publiseringen ble avisen fortalt at «midlene som var brukt til de omtalte aktivitetene ikke var grasrotmidler, men oppsparte midler». Det vises til at klubben har mange hundre tusen på konto fra tidligere automatinntekter over en årrekke.

Det klages på titler og ingress da det etterlates en inntrykk av at grasrotpenger for sekssifrede beløp ble drukket opp og festet bort, noe det ifølge klager, ikke er dekning for verken i artikkelen eller faktum.

Det vises til at det i selve artikkelen, og i faktum ellers, fremkommer at det dreier seg om restaurantregninger for samlet 11.640 kroner, og at her er det en middagsregning som gjelder 15 personer, fordi klubben, under sin deltagelse i nordnorsk sjakkmeesterskap i Tromsø, hadde invitert med gjester fra sjakkmiljøet: «Det er ikke noe i det hele tatt som tilsier noen fyllekuler eller festing slik overskriften hentyder til. Servering det vises til er i ordinære sammenhenger. Overskriften er således sterkt misvisende og meget belastende.»

Videre, når det gjelder omtalen av regningen til styreleder, finner også klager denne sterkt misvisende. Det er ikke utbetalinger til enkeltmedlemmer, men utlegg for hotell, reiser etc. for alle medlemmene. Klubben har ikke eget bankkort, og betalingene ble derfor lagt ut for, og refundert samlet. Styreleder forklarte journalisten dette dagen før publisering, men journalisten valget å ikke ta dette med: «Slik regningen er beskrevet i brødteksten bidrar det til feilaktig å underbygge og forsterke det feilaktige inntrykket som overskriften gir.»

Også når det gjelder omtalen av reisen til Las Palmas, mener klager det etterlates et inntrykk av en ren sydentur, det vises til av bruken av ordet «kos» i mellomtittelen. Klager skriver at turen gikk til et kjent treningssted for sjakk, der man møter internasjonal konkurranse. Klager opplyser at omtalen av Las Palmas ble noe korrigert i oppfølgende artikkel den 24/25. februar, men: «Selv om omtalen således er nyansert i ettertid, bidrar ikke det mye til å bøte på den omdømmeskaden som er skjedd ved det første oppslaget. At klubbens medlemmer har drukket, reist til syden og levd herrens glade dager på et sekssifret beløp av midler som skal gå til ideelle formål.»

Den omtalte Steinar Hardersen ble oppringt av redaktøren dagen før publisering. Han uttalte da at han kun vil uttale seg om sine disponeringer. Deretter ble styreleder oppringt. Klager skriver at styrelederen forklarte til avisen at midlene som var brukt til de omtalte aktivitetene ikke var grasrotmidler, men at det var oppsparte midler. Klubben hadde mange hundre tusen på konto fra tidligere automatinntekter over en årrekke.

Styreleder fortalte videre at klubben kunne redegjøre for bruken av grasrotmidler med bilag. Dette hadde Lotteritilsynet ikke spesifikt bedt om redegjørelse for (altså grasrotmidler kontra andre midler), og vedtaket hadde således ikke skilt på bruk av grasrotmidler og oppsparte midler. Selv om Lotteritilsynet hadde sauset dette sammen, så var det helt klart fra klubbens side, at dette var forskjellige midler, og noe klubben kunne redegjøre for med bilag. Dette forklarte styreleder til redaktøren. Se vedlagt redegjørelse angående denne samtalen fra styreleder. Klager skriver: «Dette var viktige korrigerende opplysninger som skulle ha kommet fram i avisens første oppslag og medført en mer nøktern vinkling og bruk av overskrifter. Slik saken er publisert framstår hovedpoenget som misbruk av grasrotmidler. Det sier seg selv at uttalelsene var svært sentrale for å imøtegå dette bildet.»

Klager finner vedtaket fra Lotteritilsynet lite presis, og ser at det kan leses på den måten avisen gjør. Men klager skriver at utestengelsen skjer fordi klubbens aktiviteter er uforenlig med grasrotmiddelinntekstens formål. Dette er ikke det samme som å konkludere med at grasrotmidlene spesifikt er brukt til uforenelige formål, når man vet at klubben er rik på tidligere oppsparte midler. Det vises til at det i et senere oppslag fremkommer at man ikke kan vite om pengene som er brukt av klubben på tur og til mat, kommer fra grasrotandelen eller egne oppsparte midler.

Det er heller ikke fastslått noen ulovlig tilegnelse av midler som gir grunnlag for inndragning, og klubben og medlemmene finner avisen vinkling svært negativ og belastende. Klubben har på grunn av dette også valgt å påklage tilsynets vedtaket. Klager

minner om at det kom nye regler i 2013 for bruk av grasrotmidler, og at det før den tid ikke forelå noen regler om hvordan midlene skulle brukes, jf. penger til skolesjakk etc.

Oppsummert gjelder klagen sakligheten i omtalen og fakta som avisen hadde, eller lett burde skaffet seg, rundt dette, samt å la klubben komme til orde i avise med sine tydelig uttrykte innvendinger. Videre finner klager tittel og ingress usaklig, og at det ikke er dekning i innholdet i artikkelen. Titler og ingress oppleves svært belastende og i strid med god presseskikk.

Inntrykket som er skapt, er verken korrigerert eller beklaget i senere oppslag, selv om klubben har kommet bedre til orde. Skaden ved de første oppslagene er betydelige, skriver klager som mener påført skade vanskelig lar seg rett opp.

Omtalen ellers er dels usaklig og bygger på mangelfullt og til dels faktisk grunnlag. Helt sentrale innvendinger og faktakorrigerering fra styreleder og et medlem, ble utelatt. At avisa også har utelatt faktagrunnlag som redaksjonene var i besittelse av og enkelt kunne supplere, som for eksempel opplysninger om klubbens beholdning av oppsparte midler fra andre.

Artikkelen bør ifølge klager vurderes opp mot VVp punkt 1.2, 3.7, 4.1, 4.4, 4.13 og 4.14.

Når det gjelder klagen på vegne av klubbmedlem **Steinar Hardersen**, så klages det på det spesifikke personfokuset og selve bildebruken. Det vises til at han er avbildet på forsiden og videre avbildet inne i avisen. Bildet viser Hardersen utenfor Bobbo kiosk, som er hans daglige næringsvirksomhet.

Hardersen sitter ikke i styret i klubben, men er et vanlig medlem. At fokuset rettes mot ham personlig, mener klager er brudd på god presseskikk. For det andre har ikke saken noe å gjøre med hans næringsvirksomhet. Dette er en unødig og betydelig belastning. Det vises til avisens forsøk på å beklage, men klager finner ikke dette tilstrekkelig. Det vises her til VVP punkt 4.7, 4.10 og 4.13.

Når det gjelder intervjuet i forkant av publiseringen, skriver klager at Hardersen fikk presentert faktum av avisen på en så vinklet måte at han reagerte på dette. Dette er årsaken til hans knappe kommentarer. Opptakten til samtalen var klubbmedlemmenes moral. Det var ikke et spørsmål om faktum. Hadde han blitt spurt om fakta, kunne han redegjort for det. I stedet ble hans svar på dette med moral, presentert i avisen som om det var svar på et spørsmål om faktum. Journalistens måte å spørre på, og bruk av hans svar, mener klager er et brudd på god presseskikk. Det vises til at Hardersen har fått utdype noen av sine synspunkter etterpå, men først etter at han og styreleder ba om møte med redaksjonen. Det vises til VVP punkt 3.3, 3.7 og 4.1.

TILSVARSRUNDEN:

Finnmark Dagblad (FD) skriver innledningsvis at bakgrunnen for omtalen var det faktum at Komsa sjakkklubb var utestengt fra grasrotordningen. Klubben hadde mottatt 613 000 kroner siden 2009 i grasrotmidler.

FD skriver: «Som mottaker av offentlige midler må Komsa sjakkklubb regne med en kritisk offentlighet rundt den virksomhet man har bedrevet.»

Avisen viser til organisasjonens pengebruk (bilag vedlagt), og skriver: «Her ser man av bilagene at både reiser og servering er en sentral del av pengebruken til klubben. Også et bilag som viser utbetaling av kroner 38.980 kroner til Steinar Hardersen for undervisning på en skole, er en sentral del av lotteritilsynets dokumentasjon på at bedriften ikke bedriver virksomhet som er forenelig med kravet til ideelle organisasjoner. Det var derfor helt naturlig å konfrontere Hardersen med dette.» Det vises også til at de vedlagte bilag av reisevirksomheten til Las Palmas utgjør en betydelig del av organisasjonens pengebruk – og avisa mener omtalen er korrekt.

Videre mener FD at klubben har sluppet til med sine synspunkt utover det man kan forvente. Både når det gjelder den samtidige imøtegåelsen og kommentarer i ettertid. Avisen mener omtalen er presis og korrekt, og ser ingen grunn til å beklage omtalen av sjakkklubben.

Når det gjelder klagen fra Steinar Hardersen, mener avisen at det var naturlig at han ble intervjuet. Han har vært et sentralt medlem i klubben over mange år. Han ble som mottaker av penger for undervisning på barneskole en viktig del av saken. Ifølge avisen har han gjennom mange år vært en viktig del av aktiviteten i sjakkklubben, og har også deltatt på de omtalte turene og middagene, samt forestått utlegg for disse som han har fått refundert.

FD ser imidlertid at det var uheldig at ikke bildet av ham var godt nok merket som arkivfoto. En glipp de tok konsekvensene av, skriver avisen og opplyser at bildet ble fjernet i nettartikkelen. Redaktøren har også beklaget dette i avisa, og samtidig understreket at Hardersens bedrift (Bobbo kiosk) ikke har hatt noe med saken å gjøre.

Ifølge avisen var Hardersen fornøyd med denne beklagelsen (se vedlagte mail). Han ønsket imidlertid hele artikkelen fjernet, men det kunne ikke avisen gå med på. Det vises også til at Hardersen slapp til med sitt syn på saken i oppfølgende omtale.

Klager hevder at FD ikke hadde dekning i påstandene i overskriften og det sentrale innhold i artiklene. Det vises til at avisen ikke legger til noen ny dokumentasjon.

«Det er særlig kritikkverdig at redaksjonen valgte å publisere saken med den vinklingen og overskriftene samt billedbruk som ble gjort, til tross for at redaksjonen på forhånd ble gjort kjent med helt sentrale korrigerende faktaopplysninger fra sentrale medlemmer. Opplysningene var av en slik karakter at man ikke burde se bort fra dette.»

Klager mener opplysningene fra klubben tilsa en mer kritisk holdning til tilsynets utøvelse av sin myndighet, og at redaksjonen burde ha gjort en bedre faktasjekk.

Det vises ellers til at klubben og medlemmene måtte stå hardt på for «i det hele tatt å få redaksjonen til å publisere et minimum av korrigerende og utfyllende faktum, slik at saken framsto noe mer balansert i oppfølgende omtale».

Beklagelsen som ble gitt, vedrørende arkivbruk, mener klager verken retter opp eller står i forhold til den skaden som publiseringen har gjort.

Klager mener avisen heller ikke svarer på det at avisen før publisering ble gjort oppmerksom på «at vi ikke reiste på utenlandstur med grasrotmidler og at alkoholbruk var meget moderat».

FD skriver i tilsvaret at penger brukt på reise, hotellopphold og middager/øl er en del av bilagene, men klager opplyser at det i bilagene vises kun øl servert til Bacalaomiddag på Skarven i Tromsø. «Dette ble servert under et Nord Norsk Mesterskap, og ølet for 5 personer utgjorde kr. 312 k. Her kan samtidig opplyses at det i Staten er tillatt med 2 glass vin eller 2 glass øl under middager for Statens regning.»

Klager «Som sagt: Reginiussen fikk beskjed fra meg under telefonintervju den 20. febr. at alkoholbruk var meget begrenset, og jeg ba om at dette ikke skulle vektlegges. Bruk av begrepene «drakk» og «øl» er ledende og oppsiktsvekkende, og kun brukt for sensasjonens skyld. Artikkene av 20. og 21. febr. gir et formidabelt førsteinntrykk for leseren og kan ikke rettes opp ved de senere artiklene som er mer balanserte.»

Hardersen opplyser at han hadde flere merknader til artikkelen og aldri har godtatt avisens oppslag eller fremstilling, og at både klubben og Hardersen ønsker å gå videre med denne saken. Videre, han: « «(...) middager/øl (...)» Hvor har FD det fra at vi hadde øl i Las Palmas som er nevnt i avsnittet? Hele forsiden av papir-FD var preget av meg og Bobbo. Der sto det «Drakk øl». Av de bilag som FD sender som bevis er det kun en regning på fire Mackøl på til sammen kr 312,- ved en lunsj i Tromsø under NNM-lag. Inne i avisa åpnet artikkelen med «Komsa sjakkklubb med syv medlemmer har drukket øl (...)», altså hovedpoenget. Fakta: Fire pils-, ikke engang 7 til alle medlemmene!»

Klager reagerer på at avisen mener de har opptrådt «(...) utover det man kan forvente (...)» Klager skriver: «Jeg protesterte selv og forlangte et møte med redaktøren. Det kan da ikke være «utover» det forventede. Er ikke det vanlig høflighet av en avis? Jeg/vi er referert på en del av våre forklaringer om feilene avisa har gjort, men på langt nær alt. Avisa har ikke kommet med noen beklagelser. Tvert imot opplevde jeg møtet med avisa som ubehagelig.»

Steinar Hardersen ser at det var naturlig å ta kontakt med ham, men reagerer på at ikke styreleder ble kontaktet først. «Spørsmålene og påstandene redaktøren slynget mot meg var uhyrlige og usaklige. Likevel raljerer redaktøren med at jeg truet med å legge på røret. Han kunne i det minste skrive den nøyaktige grunnen til episoden.

«Bilde-beklagingen ser jeg på som en vits. [...] Ingenting om at bildet var smurt utover hele forsiden til FD den 20.2, med sårende og uriktig tekst lagt inn over hele og inni hele bildet i krigstyper. Det var måten bildet ble brukt på han beklaget, ikke at det ble brukt. Og hvilken feil måte bildet ble brukt på skriver han ingenting om. Altså mener han at billedbruken av meg var helt ok.» Det vises til mail fra klager, etter dette igjen, før avisen slettet bildet på nett. Klager mener Lotteritilsynet har «brukt nyloven for hva den er verd, med tilbakevirkende kraft.»